

Г Л А С Н А Р О Д А.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се шиљу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 4.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 28. ЈАНУАРА 1873.

ГОДИНА III.

НАШИМ ЦРКВЕНИМ ОПШТИНАРИМА.

II.

Шта је црквена општина?

Црквена општина је заједница свештеника, породица и појединих особа православне вере, у опредељеном опсегу једног или више места на ту цел удружених, да се о користима и потребама своје цркве и школе старају.

То је црквена општина, што се каже, у ширем смислу. Ту се цело село, цело место једно узима као општина. Све православне душе чине ту општину. Општина у ужем, правом смислу они су чланови места једног, који су изабрани у црквену скупштину, да заступају мештане, да врше вољу њихову и да се брину о користима и потребама школе и цркве.

Чланови те праве општине су општинари, којима ове ретке пишемо.

Колико у једном месту може постојати црквених општина?

У једном месту може постојати само једна црквена општина, ма и више цркви и пароха било, но више, особито мањих места могу једну црквену општину сачињавати.

Ма колико дакле места било, може у њему само једна општина бити. По овом закону о општинама, по овом решкрипту од 10. августа 1868. не може дакле у једном месту две црквене општине бити.

Ко може изрицати промене у границама постојећих као и образовање нових, самосталних општина?

Промене у границама постојећих црквених општина, као и образовање нових, самосталних, могу изрећи само епархијалне конзисторије.

Ако дакле хоће које место да се оцени од другог, ако хоће да за се чини црквену општину, оно исказе ту жељу своју епархијској конзисторији, докаже јој да има цркву, школу и толико добара и прихода, да може црквене и школске потребе намиривати, и конзисторија онда пристане, да то место чини засебну, самосталну црквену општину.

Има ли општина, која се одцепљује, која се на ново образује права, да ужива првенено имаће оне општине, с којом је до сад у заједници била?

Нова општина, која се од садање одцепљује, губи права на првенено и школско имаће, које је онда заједнички уживала. Имаће то не сме се делити, осим ако се досадања и нова општина добровољно погоде ако досадања општина пристане, да ово или оно добро припадне новој црквеној општини, или ако је ко оставио добро или фундацију коју на ту цел, да припадне тој новој, засебној општини.

Ко је члан црквене општине?

Сваки, који је православне вере, и који је живио у општини најмање шест недеља дана, и који иначе мисли ту настанити се, сталан житељ постати. Који само за време ту станује, који само посла каква ради ма и дуже од шест недеља, ма и годину и две дана у том месту пребива а не мисли ту остати, тај не може бити члан црквене скупштине.

Који хоће да постане чланом црквене општине мора још и дотичном пароху доказати, да је православне вере. Мора му донети од пароха онога места, у ком се родио, крштено писмо. А парох га је дужан седници местог црквеног одбора, која прва дође пријавити.

Где је дужан ко плаћати парохијал и друге црквено-школске прилоге?

Парохијал, то јест плату парохову, дужан је сваки у свом месту плаћати, у ком стално живи. Тако је исто дужан у том месту и на друге црквене и школске потребе приноса принашати. Црквена општина ће и при разрезивању прилога тих гледати едали члан општински нема и на другој страни, у другом месту земље винограда, кућа и у опште имања, па ако се увати да има, она ће онда већи прилог наметати члану њезином.

Које су органа, оруђа општинска?

Да би се у месту једном могли обављати општински црквено школски послови, имаде два органа, оруђа општинска, а та су: местна црквена скупштина и местни црквени одбор.

Шта је месна црквена скупштина?

Месна црквена скупштина је заступништво. Она представља општину, она у име целе општине, целога места управља црквом и школом, управља црквено-школским имањем. Она и иначе ради све, што је нужно за унапређење школе и цркве.

ПЕТАР I. ВЛАДИКА ЦРНОГОРСКИ.

I.

Петар Петровић Његуш Први, владика и владар црногорски био је, с чијом смо смрћу завршили у бројевима од прошле године чланке под насловом „Црна Гора“. Владика Петар I. најзнаменитији је владалац Црне Горе. Његов дед владика Данило препородио је слободу Црне Горе, а владика Петар био је, који је слободу Црне Горе трајно утврдио и име јуначких Црногораца са крвљу умивених а златном слободом осијаних врхова голих стена сиромашне Горе Црне по свету разнео.

Неуморни труди владике Петра за малени народ свој и знаменито доба његово заслужује да се, пре него што наставимо даљу историју Црне Горе и пре него што пређемо на друге владаре њене, још једанпут осврнемо на владика Петра I., да прегледамо још једанпут његов живот и његову радњу, а уз то да изнесемо неколико цртица из његовог живота, којима ћемо најбоље и значај владичин и стање земље представити моћи.

Владика Петар родио се г. 1747. у Његушима. Стриц његов владика Василије, који је тада Црном Гором управљао, науми да младог Петра васпита и тако га г. 1762. поведе са собом у Петроград. Овде се владика Василије дуже бавио, а Петар је зато време учио и у наукама напредовао. Кад ал на једанпут се разболе владика Василије и осети да му се крај животу приближује, те свога синовца препоручи царици Катарини II. А на смртном часу опрости се са својим синовцем овим речма: „Иди сине у нашу отачбину, иди у оно место, где ћеш се са небројеним невољама борити али где ћеш уједно и сјајну славу стећи, ако достојно за свој народ радио будеш.“ Кад Василије очи заклопи, грене се Петар са аманетом свога стрица у Црну Гору, где га радосним срцем и владика Сава и црногорски народ дочекају. Петар је сад непрестано био уз владика Саву и одиравао је народне послове. Је ли требало пером у руци, је ли требало живом речи у збору народном, је ли требало с мачем у десници и пред четом јунака, је ли напослетку требало ма којим другим начином за добро свога народа радити, свуда је млади Петар први био. Кад је владика Сава умногим таквим приликама дух младога Петра упознао, произведе га он г. 1770. за архимандрита и преда му сву управу народних послова.

И касније као владар Петар је био црногорском народу и отац и мајка. У биткама предводио је народ под оружјем, а у мирно доба мирио је народ са крстом у руци. Целога свога века живио је у сиромаштву као и најпростији Црногорац, а у томе сиромаштву сачувао је у грудима својим љубав према својем народу. Није се нигде отимао за великим и сјајним господством, ма да су му ово и Французи и Аустријанци нудили. Он је био задовољан, кад је могао само за срећу и напредак свога народа радити. Као владар био је благ и праведан. Ниједну смртну казну није он изрекао или потписао. Једино кад већ тако скривио, да га је по законима земље и по обичају народном смрћу казнити требало, то би суђење и извршење свагда гувернадуру припустио био. Он, који је био и духовни и светски владалац, који је могао највећу силу и власт над народом развити, љубио је и поштовао је слободу већма него и један Црногорац. Он се није служио нигда силом, бајонетима, пролазио је скоро без икакве пратње у по црне ноћи кроз најопаснија места своје земље, али зато и није ни било нигде у земљи завере против њега. Јесу ли се племена међу собом завадила била, то је он сам ишао у народ и мирио је завађену браћу без оружја, без затварања и без других насилничких мера.

Како је владика Петар био одушевљен за слободу човека уопште сведочи овај пример. Кад је црногорско приморје (Бока Которска) подпала под аустријску област, утеће један аустријски војник у Црну Гору. Заповедник града Котора заиште да му се војник врати, на што владика одговори, да се из слободне Црне Горе нико никоме не издаје, већ ако се не би поштена реч дала, да томе војнику неће ништа бити. Заповедник даде заискану поштену реч, и владика издаде војничког бегунца. Но кад заповедник овога у своје руке добије, осуди га на срамну казну: да мора кроз шибе трчати. Кад ово владика Петар дочује, ускипи од муке и изрече пред скупљеним Црногорцима ове речи: „Нема вере у невере! Па сад био проклет скаки Црногорац, који би добеглог човека и на саму веру неверној траги из ове слободне земље предавао. Наша врата слободе нека су отворена, који слободу тражи, и то нека вам је аманет, јер ако тако не узрадио, онда ми нити смо слободни, нити што вредимо, нити заслужујемо звати се потомцима наших славних праћедова, који су знали своју богодану слободу уважавати и делити је другоме човеку, који је из чемерног и богомског ропста иште, а то је преко свега наша хришћанска дужност.“ Овај аманет одржава се и данас строго у Црној Гори.

А како је владика љубио слободу своје отачбине, види се из овога примера. Кад су Аустријанци примили Боку Которску, хтедохе да им се уз откуп уступе исте стене, које су чак у аустријску област Бокe Которске допирале. Ова понуда владикау је јако оторчила и одговори Аустријанцима овако: „Ни саме

ледене стене недам ни за какво благо овога света, јер су и ледене стене прекупане у јуначкој крви. И самим златом ово голо камење да залијете, нећете дочекати да ме новцем вашим придобијете. Не може мене никакво благо усребити, ако слава и срећа мога народа не цвета, и ако горде горе непомично и витешки своју горду главу не уздрже. Ове горе нити су приклањале, нити ће док је мене жива и док слободне горе имаду јунаке да крвљу задобивену отачбину бранити могу. Само оштри мач може то поискивање решити — на сабљу смо добили, без сабље непуштамо на магар јуначка крв до колена потекла. Ако нисте знали ценити и познавати витешки карактер једнога народа, то се сад учите нас малу шаку у овим горама познавати.“

Тако је Петар бранио част и славу свога народа. Тако је Петар поштовао свој слободни завичај. Овакви треба да буду народни главари и великани. Само овакви заступници народни слава су и понос свога народа.

М.

НАШИМ ГАЗДАМА!

Са више страна упитан сам шта мислим о данашњем времену едали је то шкoдљиво по јесење усеве, и едали ће поздније шкoдити?

Забављен иним пословима, нашао сам да ћу све задовољити ако јим овим путем одговорим.

Ако се суди светац по вечерњу, и дан по вечеру, у обичном свету, у пољоделству није тако.

Нису зато пређашње године више рађале, што су биле јаче зиме, и више снега, већ зато, што је земља одморнија била, што је марва чилија била, што је ђубрета више било.

Наше се газде поплашиле од данашње зиме, но гурјак није појео зиму, а вегетација није у нас у опасности, јер једва да је у обичном стању, на прама нашим природним околностима, и јачини земаљске наше производне снаге. Ми смо се толико у ратарству понизили, да зазиремо, кад нам је мајка природа и најмање на руци — научени на муку, добром се и не надамо.

Но које преживео, или у књизи научио, знаде да ваке године најплодније су биле. Ја ћу споменути које се само још у нас памте, а то су 1811. и 1834 година, кад беху подруми и кошеви пуни и препуни гледећ и количине и добричине.

Но као добар лечник што мора уображеног болесника да лечи, тако морам и ја мојим знанцима нешто световати.

Ди су јесени усеви до првога чланка истерали, ваља ји марвом, нарочито овцама потрти, ди је јака земља, па ма до корена, али рок најдуже мученици.

Тако потрвене јесење усеве, не треба ваљати, већ напротив дрвеном дрљачом дрљати, или што је најбоље само просто бранати.

Но сад да пређемо на појединости.

Ако ти је репица цватила, пуштај свиње, ћурке, и телад унутра, да се огојазну, јер од ње више никакве ти вајде није, а живинчад ћеш оснажити, и без муке и без трошка.

Ако ти је жито или јечам влатао (које не верујем,) опаси га, или покоси до првога чланка, последње је сигурније, него прво.

Пролетње орање докле је год угодно време, не треба сејати, већ кад се време искали, али орати треба кад год је можно, па ма и саме санте биле, јер смрзла распахће ји, а ту ћеш тек најбољу жетву имати.

Ко је доколан и снажан може и за кукурузе, проју и муар узугарити. Али прво орање саде никако да му је. Јер лењ даље иде, а тврд више плаћа и у обичном животу, а у ратарству на стотине, јер нико се тако силно не свети ко мајка природа.

Оволико сам у опште имао рећи, држећ се Мојсија, „прорци и камену да лебом роди“ а у будуће и више.

Емил Чакра.

ПРВА ЗНАЊА О РАЗУМНОМ ГАЗДОВАЊУ.

(Продужење.)

Гушљик је друга главна стихија у ваздуху. Он исчињава 79% ту, а то значи много. Код ваздуха, узевши га с висине до дна паробруга пада на сваку стопу ширине ту преко две центе, то има гушљика у ваздуху преко 80.000 билијона цената.

Гушљик је као и кисеоник и водоник маја без боје, мириса и куса, сасвим провидан као и ваздух. Он се не да запалити нит може да горе, као што видесмо воденик и угљик; него се још у њему као и у угљеној киселини угаси свећа и сваки живот, као да их нешто загуши, отуд име гушљик. Но како га опет све живо и то сваки одахом ваздуха по четир пута више у се увлачи, него кисеоника, то се не загуше с њега, него, што не добију кисеоника, који треба ватра и живот, да се одржи. Па будући да је чист кисеоник тако жесток, да би у час згорео свако гориво и сваки живот, то је додат у ваздуху гушљик, да оног ублажи, растањи, као оно вода жестоко вино ил ракију, те само тако све тише и дуже гори и дуже живи и траје.

Гушљик је главна стихија у храни нашој и све животиње. Он је поглавито твориво крви и меса, те снаге у телу нашем и остале животиње; а то твориво добива се поглавито храном биља, усева и расада, што га људи ради те хране дишу, и тога ради земљу обрађују.

Гушљика има у сваком биљу, али различито. У 100 ока има вариво 25 до 30 ока, жито 10 до 14, пириница само 3, жир и кестен 3 до 6, кртола 2, репе и купус 1, траве 1 до 2, слама 2, сено 8, детелина сирова 3, а сува 12; и што га који од усева и расада

више има, тим снажнија је храна, отуда су варива и жита најснажнија храна, 2 и 3 и 10 и 20 пута снажније од све друге. Вариво надмашује у томе и месо, јер ово има гушљика тек 15 до 20%, само је сир снажнији, има преко 30% гушљикаве хране. У житу је највише гушљика у љусци, мекињи, отуда је кувано ил у води натоплено жито далеко снажнија храна него брашно и хлеб, у којем се сејањем те одлучавањем мекиње, па додавањем квасца и соли гомила снаге житу убије тако, да шака кувана жита, шенице, ражи ил кукуруза, боље засити и оснажи, него три пута онолико брашна и пет пута онолико хлеба од њега.

Сав тај гушљик што га требају усеви и расади, не ваде га из ваздуха, него само из земље, ваздушни гушљик остаје не дирнут; а из земље ваде га из оне обе споје његове с водоником и кисеоником.

Спојен гушљик с водоником, то је она позната врло загушљива и љутога задаха маја, којом оно задишу коњушнице и којом оно љуто кољу нос и очи неки изоди. Одо те маје прави се нишадор, она појаната лековита со, па отуда и тој маји име нишадорина

Та маја развија се на сваком ђубрету, где шта труне, што има у себи гушљика; особито животињски изметина и лешина, а највише из мокраће. Па са те је маје животињско ђубре особито пиштавина најснажније гнојиво земљи, управо гнојиво оним усевима и расадима, што се на тој земљи сеју и расађају. Та маја је највреднија ствар у ђубрету. Од ње жита и сви други усеви и расади најбрже хрaste и најснажнија буду, те по томе вешти ратари и цене ђубре и чине све могућно, да њу у ђубрету што већма могу сачувају да не одветри, јер без ње остане ђубре јалово, празно, то је ђубрету душа и снага.

Гомилу те маје с мокраћом као и оне, што се развије с ђубрета и лешине упија земља у се, особито она у земљи вода, а остало разиђе се по ваздуху; па оно што вода у земљи упије у се, служи одмах биљу за храну; корен од биља одмах сиса и храни се, и хрaste; а остало одо те маје, што у земљу оде, ако је земља добро узорана, што ситније смрвљена и ерта, те ако има много ваздуха управо кисеоника у себи, споји се с кисеоником и буде —

Гушљикова киселина, која нигде само за се нестоји, него се одмах споји са различитом врстом земље, и изађу различите врсте салитре, па као такве, по што су водом растворљиве, служе биљу за храну.

Кад дакле сав гушљик, што га расади и усеви требају само добију од онога ђубрета и гноја, што онде у земљи трухне, то се потоме може знати и израчунати, колико тог гноја треба која земља, да може сваке године у онолико стотина ока жита ил варива по јутру у ономе зрну по 10 до 14 ил 25 до 30% гушљика одати.

Али и оно нишадорине и гушљикове киселине, што се са оних неброј милиона непрестано на земљи трухљеће лешине по ваздуху разлеће, те које би, кад би се нагомилало могло све људе и животињу загушити, и оно све доле дође кишом, која их сваком капљом у ваздуху у се пије и биљу сноси, а ваздух очисти, тим боље што дуже траје.

Нишадорине и гушљикове киселине начини се по нешто и у ваздуху приликом олујине и грмљавине; па и то киша доле свали, храну биљу, отуда су кише иза грмљавине далеко благодетније биљу, него оне без грмљавине и олујине; па колико ли је благодетна она уредба у природи, да ових киша баш највише онда и има, кад се жита у зрна замећу те гушљика највише требају.

Тако прелази гушљик из земље у биља, њих хранећи, а из биља у животињу, ову снажећи, из животиње изметинама и лешином опет у земљу и у ваздух, да отуда дође опет за храну биљу и животињи, тако се обрће и та стихија од порекла.

Кисеоник, водоник, угљик и гушљик, то су четир поглавита творива биља и животиње. Ове четир стихије различито међу собом спојене и поређене искицавају сву различност биља и животиње, и чине сва градива њихова; различита брашна, шећере, киселине, уља, смоле и жицу њихову, као и беланчевну, лепак ил жичину и сирину. Ова градива деле се на две врсте: једна немају гушљика, него су састављена само од кисеоника водоника и угљика, тако су оних шест првих; а друга су састављена од све четир стихије, дакле и од гушљика, тако су ова три последња.

Ове четир стихије у биљу и животињи кажу се и згориве, ил струхљиве, те горењем ил трухнућем развију се у ваздуху, и не остане од њих на горишту ни у гробу ни трага; отуда се кажу и ваздушне, за разлику од оних других стихија, што на горишту и гробу преостану као пенео, те по томе се ова друга зове земљана, не згарива, не струхљива творива од биља и животиње.

(Продужиће се.)

НАШИ ПРИЈАТЕЉИ И ДОБРОТВОРИ.

Човек још врло слабо познаје природу. Он по некад сасвим хладно и без икаквог заузимања пролази покрај шума и планина, без да знаде шта се све у њима збива а у — његову корист. Јер колико је по планинама и шумама крилатих и некрилатих, малих и великих створова, што дању ноћу неуморно делају и послују у корист човека и његовог иметка, сасвим у тишини, нерачунајући на благодарност од стране оних, за које се ти силни посленици уморавају; знајући зар да им се неће дати никаква хвала, или др-

жећи, да је најлепше само корисно радити а рад сам нека се после хвали!

Како ће скоро да приспе доба коме се сваки жив радује, и како се тај користан и племенит посао наговешћених наших пријатеља најживље и најбујније тера у — пролеће, то неће згорег бити, да се упознамо бар са неким од тих добротвора, да им познамо начин живота, да оценимо радњу њихову и да им одамо заслужену пошту.

У пролеће, кад све оживљује, и планина и долина, и после доцније кад се природа задела најшаренијим рувом и напунила свежим опијајућим мирисом — у лето, ако се вијнемо кроз шуму, у којој се разлежу милокрвни звуци танких птичијих грла, чућемо покрај тога још и једну чудновату песму, јер личи на звркање. Та чудна песма долази од детлића, оних неуморних радника у шуми, који су читаоцима нашим бар из слика познати са свога чудноватог тела и ћуди. Да га помотримо ближе. Тај делија, што тако да речемо раздешава дивно удешено певање шумских певача „по занату“, има лепу као зелена свила сјајну одећу, на глави му је као крв црвена капица, а поштено његово име јесте: **зелени детлић**. Он је у нашим планинским шумама најобичнији стални члан велике детлићске породице. Као сви детлићи тако и наш зелени пријан спада у коло оних птица, које се зову пузавице, због тога што се по највише на дрво пузају и пећу.

Због тог начина живота обдарила је природа детлића са таким стројем тела, како би се најудесније могао кретати на оном земљишту — на дрвећу, без чега детлић не би био то што јесте. Е тако је природа удесила, да су његова четир прста на нози му тако удешена, како би га ваљано послужила, кад се по дрвету пуза т. ј. два су му прста окренута напред, а два друга опет назад. А и реп му није онакав, какав је у других птица; изгледа као клин, и пера у њему јака су и крута, још к томе има и кљун јак, шиљаст, подебео, прави клин. Па ено га и сада забо је сва четир нокта јако у дрвову кору, подбочио се својим крутим репом, а кљуном својим удара жестоко у грану пред собом, да иверје на далеко одлеће. Ударци су тако жестоки, падају тако брзо један за другим, да се сва грана затресе изнутра и споља те чисто зуји — и отуда она чудновата песма што смо је оточи чули. А нашто та песма, нашто то жестоко кљуцање? Ево нашто. Пролеће је. Свака и најмања птичица гледи, где ће да се стани са својим паром, па с тога бира zgodно местанце за своје гњездо. Нежније птице плету лепо гњездо, а да тичићима добро буде испуне га изнутра меком травом, вуном и струњом и свачим, што чини да гњездо буде меко, а да би га сачували од непогоде, плету га на месту скривиту и у хладовини. Па и сам детлић није друго до птица, и он се већ брине камо ће да приклони главу

и зато је ено удесио ону песму, зато кљује и куца, не би ли га друга његова половина чула и одазвала му се. . . И ено их, сада су једно уз друго, сада се опет пустише у лет, час доле, час горе. После кратког времена и детлићи се спремају да праве гњезда. Ал детлић је срчан, није мекушац и зато не тражи за себе нити за своје птичиће меко перје, ни ладопита жбуна, нити троши много вештине док подигне себи кућу над главом. Ено га где иде од дрвета до дрвета од букве до букве, све их редом кљуца, јер он зна, која ће буква заћ добра бити. Је ли наине нашао, да буква на његов ударац одјекује, је ли дакле шуцља, онда се са свом снагом ушне, те својим кљуном и јаким кљуцањем издуби јаму у дрво да може ући, то кљуцање траје све догле, док у букви не изкљује слабу срж, те не начини себи доста дубоку и пространу јаму.

Можемо помислити, како јо те тежак посао за те птице; јер ма да је кљун јак и шиљаст, онета стаје доста напрезања. Но у пркос томе, гњездо детлићево или боље јама — буде за четрнаест дана потпуно готова — издубљена, јер је на њој радио и мужај и жена наизменце.

(Наставиће се.)

БЕЛЕШКЕ О СВАЧЕМУ.

5. **Нова поливаљка.** За заливање расада, а то је најглавнији рад вртарски особито с пролећа и кад окупе они суви источни ветрови, има различитих справа, међу којима је најбоља данас она енглеска канта прскалица. У тој канти има справа за бацање воде на вишехвати далеко и у вис, и то у виду кише ил подебља ругава, те њом се осим обичног заливања расада могу поливати и дрва по врх грана, било да то треба рад хроста, или рода или треблења гада, а може се њом гасити и пожар. Та канта кошта до 16 фор. а. вр. и може се добити под именом Boulton Patent Spritzkanne у свима већим трговинама од вртарских справа.

6. **Ваши и други гад на стоци,** истребе се најбоље карболском киселином: два квинтла ординарне карболске киселине са два лота спирита се помеша у сатљик воде, и тим двапут на дан поевасе она моста на стоци; за два ил три дана нестане онога гада са свим.

7. **Нафталина.** После небројених чињених опита, препоручује професор Грај Нафталину као најбоље од свију досад употребљиваних лекова противу мољца у аљинама, као и противу стеница у постељама и другога томе подобна гада.

8. **Зачин у храни за свиње.** Један од најзнатнијих немачких економа препоручује, да се свињама

помеша сваки дан у храну по 1 до 2 кашичице обичне соде. Одо тога се свиње сила брже угоје, јер им храна она већма прија, а со та сачува их особито у време редње од болести.

9. Државни дуг у Угарској. Овај дуг износио је на крају предпрошле године: у растеретницама 244,222,629 ф., у откупу виноградског десетка 6,615,250 ф., у зајму на жељезнице 60,462,840 ф., зајму премија 30,000,000 ф., касе 2,052,200 ф., ситном новцу 9,800,751 ф., и Керкапољов дуг рената 30,000,000 ф., кад се још овом дода 30,000,000 ф. годишњег давања Аустрији за заједничке потребе, и 20,000,000 ф. гаранције жељезницама, то износи дуг сав прорачуњен на 1383 милијона форината а. вр.

10. Богатство у северној Америци. По последњем рачуну порезе, има у северо-американској републици преко 30 хиљада милијона франака покретног, и преко 500 хиљада милијона франака непокретног имања, или 14,000 фран. по душу, а то је големо имање тако, да му нигде равна нема. Што је која државица старијата је и богатија. У њујоршкој пада 15,000 франака на душу.

11. Моралност и злочинства. У Лондону пада на 100 брачних порођаја 4 небрачна, у Лајпцигу 20, у Паризу 48, у Минхену 90, у Бечу 118, а у Риму 243, дакле 60 пута више него у Лондону. У Енглеској пада 1 убијство на 178,000 душа, у Холанду на 163,000 у Пруској на 100,000, у Аустрији на 57,000, у Шпанској на 41,000, у Неапољу на 2750, а у Риму столица папиној и језуитској, пада 1 убијство на 750 душа, ту дакле може човек, 537 пута пре убијен бити него у Енглеској, а нигде се више о моралности и побожности не брбља него у Риму.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

— Протле недеље падала је обилна киша а затим снег. време је било испрва благо, затим је јаки доњи ветар мрзнуо. У многих је брига, да ће усеви са влаге трунути, али задњи мраз разбио је ту бригу. Досад су усеви прилични а и на репицу се туже само местимце.

Са извањских житних нијаца слабо је новости. У Енглеској су цене по старом, на француским трговима ради се хоћеш нећеш, у Немачкој држи се радња чврсто, са несталног времена брину се за јесењи усев. У Швајцарској слаба је воља за радњу.

На пенштанској нијаци била је житња радња слабија по последње недеље. Не памти се да се скоро тако слабо радило у рани, а то не само стога, што се мало извози, него што се врло мало довози. Целе недеље прометнуто је до 50,000 ц. жита 86 ф. по 7 ф. 25—40 н. 85 ф. 7 ф. —7 ф. 15 н. 84 ф. 7 ф. —7 ф. 15 н. 83 по 6 ф. 85 н.—7 ф. 82 ф. по 6 ф. 75—85 н. 81 ф. 6 ф. 60—70 н. све по цол центи и за готово. У раж и готово никакве прође цена тек да се назове 3 фр. 95 н.—4 ф., 5 н. по 80 ф. Јечма је мало продато за пиваре по 2 фр. 75 нов. — 3 ф. за храну 2 ф. 50—65 н. по 72 ф. Зоби је продато до 10,000 мер. по 1 фр. 75—80 н. 50 ф. Јако је продавана бачка зоб за на пролеће по 1 ф. 58—59 нов. Кукуруз је добро ишао, банатски по 3 фор. 65—70 н. пенштански по 3 ф. 55—65 н. банатски за мајјуни по 3 ф. 57—58.

У брашну је било слабо прође, мало је изважано а радњу у унутрашњости пречи хрђаво време и проваљени путови. Брашно у бурадма било је по каквоћи 5 фор. — 5 ф. 75 нов. Крупне мекиње 1 ф. 90 н. ситне 2 ф. 90 н. За извоз из Будим-Пеште стајале су цене № 0 16 ф. 20 н. № 1. 15 ф. 70 н. № 2. 15 ф. 20 н., № 3. 14 ф. 70 н., № 4. 13 ф. 80 н. № 5. 12 фор. № 6. 10 ф., № 7. 9. № 8. 8 ф., № 8½ 7 ф. по 200 цол фунти цак је бесплатно. —

Грашак и сочиво су по 4 ф. пасуљ по 3½—4 ф. Проја је купована за извоз, Угарска по 2¾, турска по 2 ф. 90 н. до 3 ф. Кудељно семе по 3 фор.—3 ф. 10 н. по 60 беч ф. Мухар је 4 ф. Мак по мерици 8½—10½ фор. Од славонске реице продато је за август-септембар са 13¼ ф. У олају никакве прође.

А вуни је била живља прођа јер су куповали за стране трговце. Продато је 1800 цен. и то 300 цен. врло фице по 173—175 ф. 60 цен. фице по 148—150 ф.; 50 ц. средње по 129—130 ф.; 100 цен. руске по 106—108 ф.; 300 цен. бачке по 85—90 фор.; 890 центи тиске зимске и летње вуне како која по 92—95 фр. Од идуће стриже продато је такође до 3000 ц.

Свињска маст слабо је пролазила а нема ни изгледа да ће радња воме живље поћи, цена је мало попустила; пенштанска је по 29½ ф. а за април 30 фр. без бурета. Сланине се никако и нетражи а много је има суве, са стране је по 27—27½ ф. Лој пада јер се мање тропи свећа, цена му је тек онако да се каже 29 форинти.

У шљивама има нарудбина са стране али траже добре а тих је сада мало, на лошију нико и не гледа с тога промет слаб. Босанска лошија по 10½—11 форинти српска у џаковима 9½—10 форинти.

Меда је продато 150 цен. славонског мрког по 18—18½ ф. а 50 цен. лакшег по 19—19½ ф. Рожњавска воска доведено је 70 цен. а продат је по 80—81 ф. За бољи нуђено је 88 ф. а продавци ништу 90 форинти.

Много је доведено пшпарака нове средње робе по 10½—11½ ф. радња је слаба. За стару прве врсте ишту 15—15½ ф. за српску по каквоћи 9½—11½ ф. Стреш се тражи са стране, за прву врсту нуде 35—36 ф. за средњу 31—32 фор.

Детелине у семену продато је луцериске до 200 цен. по 34½—36 ф. Семе првене детелине средње руке по 24 фор. боље до 27½—28 ф. За бољи пекмез од шљива ишту 14 ф. За средњи 11½—12½ фор. Нема га много. Продато је и нешто банатских ораха по 12 ф. Добра наприка иде по 28 ф.

Протле недеље живље су куповане сирове коже. Продато је 6—700 ком. угарских кривијих кожа средње врсте по 18½—24 ф., немачких кривијих кожа 2—300 ком. по 75—80 фор. цен. 100 ком. угар. воловских по 35 фор. по пару неколико стотина пари пилгина по 65—72 по цен. Од овчијих кожа мало је доведено српске и турске теже ишле су по 128—135 ф. лакше по 115—125 ф. Козје српске 140 ф. јареће по 230—250 ф. ердељске по 180 фор.

ПОДЛИСТАК.

Анђео Срба *)

Та што не види свако, На лицу свети боли —
Што можда само ја, — Српски је анђео то, —
Ох како тужно суза — По Србма сузно гледи, —
Та чиста суза сја! Ох да л га види ко!

* Из књиге „Све дојакошње песме“ Змај Јована Јовановића I. оригинале. У Новоме Саду у народној штампарији, стоји 80 новч.

Не види нико горе,
Мутне су ноћи те;
На бурном мору плови
Све благо наше, све.

Већ језик од стра неме,
А име ветар тре,
И вера већ се сумња —
Ах ко ће пасти пре!

А што је просто, чисто,
То надом дави плач
Слобода ено топе, —
Још мало с' види мач!

А анђео би диго
Забачен један грб,
Сиљан би народ кликну:
Та славно ј' бити Срб!

Јов. Јовановић.

КАО ШТО ЧЕСТО БИВА.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГ ЖИВОТА.

од С. В. Поповића.

(Настављено.)

II.

Господар Пера Јакић, био је на гласу трговац. Он се није упуштао у ситне послове, нит' је мерио ризом, нит' кантаром, није имао отворену радњу, него је подузимао све, чиме се год могао да користи. Час је спекулисао са земљом, час је држао аренде, час се подухватао, да изведе велике општинске грађевине, час је трговао житом, час целенима. У братко био је човек врло спекулативна духа, неуморан, жив и усталац. Ретко је бивао дома, увек је с кола на кола — вечити путник. Једина му је туга била, што му је жена тако рано умрла, па није имао на ком да остави своје јединче, своју милу Јелку.

Пријатељ један из Беча препоручио му је неку госпођу Бондиницу, славну управитељку девојачког института. Господар Јакић израчунио је на длаку, шта ће га стати васпитање његове јединице, нашао је, да није прескупо и послао је ћерку своју у Беч и јурио је даље за својим пословима. Он је био задовољан, кад му је ћерка у месец дана једанпут писала, да је здрава и да је њезине „фрајле“ вољу — а за остало било како било.

После године дана посетио је господар Пера своју Јелку у Бечу, зачудио се како је нарасла, како лепо говори немачки и штрњеца француски, водио је њу и њезине фрајле у театор, частио их је у хотелу и вратио се својим пословима.

Госпођа Стана Пејићка сестра господара Пера корела га је, што је дао дете у туђ свет и љутила се до Бога, што није њојзи поверио јелкино васпитање. Тога ради имала је с братом често речи, и кад није могла да продре са својом намером, заћутила је, срдила се.

А камо мушка рада,
Што чуда чинит зна?
Та један трунак слоге,
Та камо срећа та!

Да свако у час потре
Сви' други жеља рој,
Да рекне: Ево жртве,
А л' недам народ мој;

Да чиста рука збрише,
Што ено видим ја,
Анђеоску ону сузу,
Што за нас тако сја.

Сад не знамо газати, како се то догодило, доста то, да је господар Пера дошао са сегединског јесењег вашара врло болан дома. Спонала га неки врућичентина и једва је уграбио толико времена, да још при честој свести направи своју опоругу, у којој је наредио, да се све што има учини у новац, да Јелка остане још три године у Бечу, па да после у кући свога тетка и тудора Господара Максе Пејића дочека своју удају. По смрти вреднога Јакића пронео се глас, да је Јелци остало до педесет хиљада мираза, али они који су то боље узели на рачун, нашли су да ће бити једва тридесет, јер је било нешто и стари рачуна. Ал молим вас зар је уз лепу и у бечком институту васпитану младу девојку мало тридесет хиљада мираза?

Бре није да је мало, него је то што по реч најбоља партија, па за то су се све младе и старе младожење у Б. узбунили кад су чули, да долази та интересантна удавача.

Чим се рашчуло по Б. да ће Јелка доби нашла се одмах много њих који су се живо издавали за њезине пријатељице и познанице још из детињства. Многи су тврдили, да су с њоме ишли у школу те да знају, да јој је коса плава а очи црне и да је још као дете била као млеком наливена — бела па мало румена У истину незнађаше нико како изгледа, јер је већ шест година како је на „воспитанију“ а није никад долазила доле а пре тога мало се ко и бринуо за господар Перину јединицу. Многе, које су почеле да шету седе, потајно су зебле од нове супарнице: трудиле су се да докажу, да јој очево имање није остало на чисто. Има веле ту још многи заплета, ишле су још и даље па су проносиле вест, да је Јелка већ од оца неком обречена, допуштале су да је лена ади кажу да су јој зуби црни и да је дигла нос на високо.

Три дана пре Јелкиног доласка ни о чем се другом говорило није по свима кућама, него о лепоти и богатству младе „попиле.“

Била је то лена мајска недеља. Главном улицом пуно је света што иде у шетњу. Ту ти је измешано старо и младо, господа и прости људи а све ти је то у стајаћем руву. Једно друго мери и гледи, мерка шта би да покуди на другоме. Налицкане фрајлице шећу се као горде паунице, око њих се вију углађени штуцери, церекају се и екибоћу, као да их нико и не гледи и не слуша. Господа од бецирка су у пуној гали, о врату им бљеште златне звездице, на глави им се рогуши тророги шенир а златали ражњеви покуцкују их по листовима. Међу њима је највећма утегнут господин Ђира Зуквић. Устумарао се кроз редове шетача као Максим по цркви, час по погледује доле нуз чаршију, као да изгледа кога одонуд.

(Наставиће се.)

Колико је људи на земљи. По Бему и Вагнеру има 1377 милиона становника на земљи, који су овако подељени на поједине чести света. У Европи има на 178,120 квадратних миља 301, милион и 600 хиљада људи. У Азији има на 796 005 квадратних миља 794 милиона. У Аустралији и Полинезији на 161.105 квадратних миља 4 милиона и 365 хиљада. У Африци на 543 570 квадратних миља 192 милиона и 520 хиљада а у Америци на 747.680 квадратних миља, 84 милиона 324. хиљада људи. У кинеском царству живи готово трећина људи на свету, јер ту има 446 1/2 милиона становника дакле са 50 процента више нег у целој Европи.

Необично зимско доба. Из старих записа зна се, да су год. 1172 дрва зими из нова потерала и тице своја гнезда вила. 1289 године није било зиме, девојке су се о божићу китиле љубичицом; 1241 било је марта зрелих трешања; год. 1538. биле су све баште у децембру и јануару у пуном цвету, год. 1572 и 1588 зеленила су дрва у фебруару; у год 1607, 1609 и 1617 није ни било зиме; 1722, год. није се ложило год. 1807, није било зиме. Блага зима била је год. 1834, и 1846. год. 1870 било је у Петрограду о новом лету 8. гради топлоте.

Приход и расход од пошта и од телеграфа у Аустро-Угарској. Године 1872, изнео је приход од поште 13.570,000 а расход 11.170,000 форинти претекло дакле 2.400,000 форинти Авр. За ову годину наређено је расхода 13,245,000 ф. у надању да ће сила више рада бити.

Приход од телеграфа изнео је 2,600,000 ф. а расход 3,497.000 дакле дефицита било 1,149.000 а. вр.

Правителствени пастуси. По званичком извештају држало је бечко правителство прошле године у својим провинцијама 1455 пастуха, (ајгира) под које је доведено 60188 кобила, и пријављено 27440 ждребади, и то 13908 женски и 13540 мушке. За ову годину наређено је још више пастуха и разметнути су још боље, да се свако место може послужити. Шта то вреди за извод боље врсте коња те веће вредности целој земљи не треба другог рачуна, већ само то навести, да се бољи коњ плаћа три и четир пута више, па нека по томе сваки рачуна, шта се тим само оном месту, где ко живи, а шта ли целој земљи привреди.

Нова Сара. Пештанске новине пишу, да је једна жена на бурској ади, која није никад рађала, сада у својој 75 години родила близанчад.

Зелене малине. Један чиновник из Пеште послао је краљици Јелисавети киту зрелих малина што их је он својеручно побрао у шуми. Краљица је захвално примила овај ретки дар.

О Д Ј Е Ц И.

* На пештанском сабору, питао је посланик мађар сакрајње левице Данило Ирањи владу а наиме првог министра. 1. Зашто није влада јавила сабору да ће испослати барона Мајтењију у српским стварима и зашто није искала да јој то сабор допусти? 2. Јели истина да је теме комесару раширена власт и каква су му пуномоћја? 3. Хоће ли влада јавити сабору о раширивању тога пуномоћја, или хоће ли накнадно изискати за то одобрење и хоће ли показати уштества што их је издала реченом комесару? Влада није одговорила на та питања али ће морати одговорити ма и доцније, јер по закону мора да одговори на свако питање земаљских посланика.

* Из бечких новина читамо да је подигнута и трећа православна митрополија у Аустро — Угарској и то буковинска и да је владика Хакман постао митрополит. То је онај добри, а мирени старац, што је једнога синода из Карловаца нешке

ипша у Н. Сад оним истим путем, којим грме кочија и блешти свила наших господских светих отаца. Ал већ лако ћемо зато али је грдна његова што су у буковинску митрополију уврстили далматинске дијецезе задарску и бокоторску, које треба по праву српскога народа, да су под нашом патријаршијом. Нема веће неагоде, него кад су две народности спојене у једну духовну област а у новој митрополији биће Срба, Влаха и Русина. Где ће которац да тражи помоћи по Черновицу!

* У Прагу је умро млад даровити Србин Аксентије Максимовић бивши капелник српског народног позоришта. Учио се тамо о трошку честитих Панчеваца, да буде вештак у музици. Лака му црна земља!

* у Кикинди је умро честити Србин и адвокат Љуба Савић, који је свугде предњачио у народним стварима. Слава му!

* Славни српски списатељ Ђуро Даничић, који је пре неког времена са неправде и неразума морао оставити Београд и отићи у Загреб, где су га Хрвати једва дочекали и за тајника југославенске академије наука изабрали, враћа се опет на траг, у Београд, да буде опет учитељ у великој школи. Хвала Богу што су се и сад сетили да покају неправду, што је учињена том славном српском научнику.

* На угарском сабору у Пешти диване о прорачуну за идућу годину. Веле да нам се земља толико увалила у дуг, да ће се морати повисити порција. Да нам је наздравље!

* Ономад је приспео у Н. Сад г. Корнелије Јовановић, што је био у сомборском затвору, ради познатог догађаја о три јерарха у новосадској алмашкој цркви. На пароброду дочекао га је многи свет са бурним „живио“!

* У Добринци, маленом сремском селу, скупили су се о слави Св. Саве 20 фор. на школски фонд. Живили!

* Честити родољуб новосадски трговац г. Љуба Стефановић поконио је о Св. Сави 55. ком. књижица „Божићни дар“ доброј деци у Белегишу. Живио!

* у Барањи је умро прота Драгутин Грујић старији брат г. администратора Грујића.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Од ове године излазиће:

„ЧИТАОНИЦА ЗА ЖЕНСКИ СВЕТ“.

у месечним свескама у 4 табака малог кола.

Овогодишње свеске те читаонице донеће занимљиву поуку, како треба жена и мати да чува и његује здравље своје деце и своје породице, како ваља да васпитава своју децу, како да држи своју кућу.

У год. 1873 изићи ће 12 свезака а свака свеска стоји 20 н.

Прва свеска излази концем јануара и садржаће прво мајчино писмо: „О дужностима жене и матере,“ од дра. М. Јовановића.

Ко је рад да се претплати на ту прву свеску, нека се јави једном од потписаних.

Свеске се пиљу за готов новац или поштанском наплатом.

У Новоме Саду.

Др. Милан Јовановић
Стеван В. Поповић.